

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDEVARVET N:r 5: 1929

Vår ledande artikel, *Lantarbeteare*, handlar om egnahemsstyrelsens förslag i frågan om lantarbeteares jordbruk.

Ett märkligt tecken från Finland, landet som vi erinra oss med Mathilda Wredes ord om »detta rikets krigiskhet», är Hagar Olssons drama om giftgaser i krig, S. O. S. Dr. Emy Ek skriver i veckans nr av Tidevarvet om detta Drama om en mänsklighet i nöd.

Den moderna ungdomens revolt handlar om ärkebiskopens predikan emot skilsmässorna och ett möte mellan Devinez och den nya ungdomens allvar och disciplin.

Hr Per Albin Hanssons tal för den kvinnliga solidariteten kommenteras under rubriken *Glädjande*.

Till kroppens och själens fostran är en redogörelse för Svenska Kvinnors Centralförbunds för Fysisk Kultur riksmöte den 27 jan.

Bandy premiär av Toockan gott stå under samma rubrik.

Den svenska arbetarrörelsen från storstrejken till världskriget är ämnet för Fredrik Ströms bok, *Den röda himmeln*, vilken recenseras av Ellen Michelsen.

Ett Samtal med Axel Öman återges av den konstnärliga penna, som föres av Fru Råstiger.

Mötesplatsen

Vid Svenska Kvinnors Centralförbunds för Fysisk Kultur riksmöte i Stockholm den 27 jan. omvaldes till ordförande dr Ada Nilsson och till vice ordförande rektor Maria Aspman, Stockholm. Till styrelseledamöter omvaldes dr Andrea Andreen-Svedberg, Stockholm, gymnastikinspektis Elin Falk, Stockholm, gymnastikdirektörerna Ingrid Fischer, Gävle, Elsa Hallander, Stockholm, Marrit Hallström, Stockholm, Ingrid Holm, Näås, Elin Johansson, Göteborg, Karin Karling, Göteborg, Kerstin Kjellström, Malmö, Karin Ljungwaldh, Uppsala, Gertrud Löfvenmark, Stockholm och Ester Svalling, Stockholm, samt dr Karolina Widerström, Stockholm. Nyvalda blevo Märta André, anställd vid socialpolitiska institutet, gymnastikdirektör Ragnvi Torsslow-Lundgren och journalist Barbro Alving, Stockholm. Till revisorer utsågos gymnastikdirektörerna Mia Schannong och Gerda Levin, Stockholm, med dr Hedvig Malmström och fröken Ingrid Hübner, Stockholm, som suppleanter.

Efter förhandlingarna höll rektor Honorine Hermelin föredrag om Mindervärdighetskänslan och arbetsresultatet, till vilket Tidevarvet återkommer längre fram. Dr Einar Lilie, Göteborg, inledde diskussion om Kvinnornas deltagande i Olympiska spel och likartade tävlingar.

Den moderna ungdomens revolt

Det var söndagsförmiddag och allt arbete låg nere. Samtal fick ej heller äga rum, ty två familjemedlemmar lyssnade i radio till en predikan från en Stockholmskyrka. Andakt, nöje, bifall växlade över deras ansikten. Så spelade alltså en levande röst på människohjärtan i hela landet, djupt inne i dess fördoldaste vrår. På begäran om ett referat kom svaret: det var mot skilsmässorna. (Text: den kananeiska kvinnan.)

Hur detta tema för ärkebiskopens predikan kunde förklara den synbara belåtenheten, må lämnas därhän. Det är ju annars ett kusligt ämne. Men det var inte bara den frågan som det sammanträngda referatet lämnade obesvarad. Han har naturligtvis icke nöjt sig med att fördöma skilsmässorna, tänkte man. Han vet att man inte kan mura igen skorstenen, medan elden brinner på hården. Då riskerar man ju bara att röken svärtar väggarna, kväver innevånarna och söker sig ut genom fönstren.

Vad har han då haft att säga om hela det förlopp varpå skilsmässan är en bekräftelse: upprepade missstag i tal och tystnad, hjärtats förtorkande, nervernas sammanbrott, total vanmakt? Det är ju denna långsamt sig fullbordande tysta skilsmässa som är det väsentliga, och det som en själasörjare kunde ha anledning sörja över, mer än över den ytt-

re skilsmässa som bekräftar vad som redan skett.

Radiolyssnarna äro dömda till att vara de stumma mottagarna. Kanske skulle annars en och annan velat invända något. Det skulle jag inte ha gjort. Men jag skulle ha berättat en historia som jag fick höra några dar tidigare, en alldeles ny historia till uppbyggelse, utjämnning och bevis att det finns andra strömmar i världen, och att det inte är bara den kananeiska kvinnan med sina många män som är vår tids symbol.

Jag var på besök hos ett ungt, nygift par, han engelsman, hon amerikanska. Tänk nu ej genast på vad Ben Lindsey haft att berätta om den moderna amerikanska ungdomen, ty det passar ej här.

Den unga hustrun var full av stillsam värdighet och lycka, hennes man så öm, så ständigt aktpågivande, så mjuk i sitt handlag, så lycklig av en mild lyckas eld, att man tyckte bara hans tonfall kunde lena alla hjärtans blåsyresår i världen.

Bland det första han gjorde var att veckla upp för mig den stora pergamentsrulle som var deras äktenskapscertifikat. Bruden tillhörde en amerikansk kväkarsamling, och så gott som alla medlemmarnas namnteckningar stodo där till vittne på att Frank och Katherine den och den dagen inför församlingen lovat att med Guds bistånd vara tro-

fasta och kärleksfulla makar så länge de voro i livet. — Har ni märkt, sade Frank, att uttrycket »tills döden skiljer oss åt», är borta? — Ja, sade jag och såg på Katherine, och det är därför att?

— Döden skiljer oss ju inte åt, sade Katherine.

Därpå fick jag veta, att det var en grupp ungdomar som reagerat mot ordalydelsen i det urgamla ceremoniet och vägrat längre säga: »till death us do part». De hade en annan, en mera djärv och anspråksfull uppfattning av sitt förbunds helgd och varaktighet. De ville inte sätta gränsen vid döden och finga in en ny ordalydelse i formuläret. As long as we both live betyder: så länge vi ha känning av varann, medvetande om varann, om på denna eller andra sidan graven.

Alltså hade inom en ny generation brutit fram en så kraftig revolt mot den äldres svaghet och skepticism, ostadighet och vanmakt att den drev viljan till bestånd och oupplöslighet ut över tidens gränser. Med allt vad detta krävde av dem.

När jag hörde det, tänkte jag, att det är så en ny riktning bryter in. I en tid av föga ambition och föga tro på möjligheten att förverkliga det sanna äktenskapet reser sig ungdomligt trots, allvar och disciplin och sätter himlahöga mål på nytt.

Devinez.

Drama om en mänsklighet i nöd

Av EMY EK

Den svenska litteraturen i Finland arbetar under hårda betingelser men präglas hos sina bästa representanter av inre kraft och glöd och en livlig rapport med det starkaste, som rör sig i tiden. Det är ett egendomligt och betydelsefullt tecken, att två författare, vilka plåga räknas till helt olika litterära grupper, i sina nyutkomna böcker samtidigt behandlat samma ämne av allmänmänskligt intresse, kampen mot giftgasernas användande i krig. Hagar Olsson i dramat *S. O. S.* och Jarl Hemmer i novellen »Uppfinnaren som fann något» i samlingen *Budskap*. Till Jarl Hemmers novell, som är av en gripande, starkt koncentrerad kraft, återkommer jag möjligen senare. Här skall blott ges en antydning om Hagar Olssons drama. Det är fyllt av lidelse och eld, av visionär kraft och inspirerad poesi. På vissa punkter berör dramat moraliska problem, som utrymnet icke tillåter att nu diskutera. Trots dessa omstridda moment har det av en av Finlands främsta kritiker, dr E. Kihlman, fått stort erkännande.

Hagar Olsson är en representant för det modernistiska dramat, som icke imiterar och fotograferar livet utan i visionära bilder fångar dess själ och rytm. Dramats figurer äro icke i detalj karakteriserade och upp-

monterade individer utan typer, som representera mänskligheten. Hagar Olsson säger själv på ett ställe i sin utomordentligt innehållsrika och mäterliga essäsamling *Ny generation* på tal om det nya dramats genombrott: »Herr Andersson och Fru Pettersson viftade ett vemodigt farväl i den försvinnande borgerliga kullisen, medan Damen i blått och Herrn i cylinder med hemlighetsfulla miner troppade in. Den Namnlösa, Främlingen och Den Osedda hälsade Pierrot och Colombine välkomna åter från förvisningen. De döda och de ofödda installerade sig på tilljorna, där deras hinsidesblekhet ropade på en mera fantastisk belysning.» Personerna i dramat *S. O. S.*, äro Maria, Fadern, Väninnan, Patrick. I ett mellanspel uppträda Sju herrar i frack, Tre riddare, Tre furier etc.

Den kvinnliga huvudgestalten, Maria, är typen för den kvinnliga hängivelsen, hjärtat, som vill älska och offra. Hon säger: »Vi kvinnor behöva någon eller någonting, som frigör våra krafter genom att vädja till dem. Vi har djärvhet, intelligens och lidelse. Hur mycken djärvhet, det har de kvinnliga martyrererna i alla tider bevisat, inte minst de revolutionära. Men vi kan inte använda dessa egenskaper som självändamål! Vi behöver någonting att

offra oss för — en man, ett barn, eller en stor idé!» I första aktens långa dialog mellan Maria och väninnan ser man den starka motsättningen mellan två kvinnotyper — den ena långtande efter den hängivelse och självuppgivelse i en stor känsla, en stor uppgift, som skall skänka den djupa inre tillfredsställelse, hon söker, den andra i trotsig självhävdelse fången i sitt eget jag, sin egoism. Som en instängd fågel flaxar hennes själ mot jagets murar. Maria däremot är redo att ge sig hän restlöst, utan gräns. Hon känner redan under dialogen med väninnan den hemlighetsfulla och oemotståndliga kallelsen. Någon ropar henne — och när väninnan gått, stiger med självklar naturlighet — eller övernaturlighet, om man så vill — den Okände in — dr Patrick, som varit chefen för landets hela giftgasindustri och i ett ögonblick av förfärande klarsyn över konsekvenserna av sitt verk förstört sitt laboratorium och på en natt undanröjt allt, som skulle möjliggjort en fortsatt drift av giftgasfabrikerna. Han är nu förföljd, jagad som en landsförrädare, som saboterat sitt lands försvarsmöjligheter. Under sin flykt har han på gatan sett Maria och i henne igenkännt drag av

Fortis. å sid. 4.

Medan de ännu strida

Om mina iakttagelser inte äro fullständiga, beror det väl till en del på att utgångspunkten för dem var en bil, en liten snygg Fiat 509 med god framåtanda.

Fastän till synes så liten och barnslig hade den vågat sig in djupt i den stora världens allvarliga angelägenheter. Den mötte ute i Europa gränsområdenas av brännande frågor och oppfyllda önsknings skälvande luft med samma glada mod, med vilket den tillät sig passera de långa leden av regnvåta danska beväringar på deras smutsiga marsch ifrån höstmanövern. Den tog inte hårdare synen av fascistläger med vinlande hästar och tält och män i en skymmande skog än den bayerske polisen med sina föreskrivna armrörelser och vita jättemanschetter, som från sin pliktuppfyllelse höjd gav den tillstånd att passera.

Därför att en liten bil, om den kommer världshändelsernas hjärta aldrig så nära, ändå aldrig upphör att bilda sin egen slutna värld. Den hägnar om sina passagerares modersmål genom tio länder. Den skyddar osvikligt deras hemländska vanor och ägodelar som inte få kastas. Och i sin oskuldsfulla förvisning om att vara världens medelpunkt låter den länder och öden, människor, lidanden och fröjder, hav och slätter och berg rulla förbi sig som en glänsande film.

Men som i en film, där censuren litet vårdslöst klippt utan bekymmer för sammanhanget, stå också bilderna kvar för den som låtit bilen bestämma sin väg genom världen.

Därför hinner jag inte i inbillningen tömma den skönhetsens bägere till botten, som bjöds av gyllne oktoberträd, strålände floder i vitt och grönt, himmelsmjukt försvinnande alpers skära och grå, förrän jag flyttas till Sachsen med dess genom människoverk djupt människofientlig vordna slätt.

De långa fruktträdsalléerna örka inte längre. Det är inte fabrikkorstenarnas gallerverk vid horisonten, som skrämmer oss. Men vi befinna oss med ett i öknen. Öknen utan liv, utan gräs eller träd, utan fåglar och barn, utan doft.

Vid sidan av den breda asfaltbanan reser sig en vall av jord, så väldig att det är som om ett helt land blivit byggt till murar och fort. Ledningsrör och stegar försvinna som små dockpåkitt mot dess ändlösa ytor. Några små, små människor synas överst, med sina skottkärror, men övertrumpade och föraktade och glömda av sitt eget ohyggliga verk.

Det är en färgfabrik av de tyska berömda. Den fordrar för sitt fortbestånd denna enorma jordschaiktning. Den sprider över landet en luft, som förkväver allt liv, en luft där inte en växt eller ett djur längre förmår att andas.

Men människorna! De finnas någonstans i ödemarken. De skaffa sitt livs uppehälle genom arbetet på vad som ter sig som död. De leva sitt gråa, gråa liv i den förpestade luften.

Vid gränsen till öknen ligger en stad. Där står i en liten lund ett monument över fallna krigare, sådana som vi mött dem hundratals gånger i de små byarna, i alla städer utefter den långa vägen från Italiens gräns. Det står inga namn på monumentet, bara 914 döda.

Ingen kan veta vilken andas verk monumentet är, vilken riktning, som fick sin vilja fram, när det restes. Det föreställer en ung gosse, som sträcker sig mot solen. I tystnaden där han står är det bara några ord på sockeln, som svara ifall någon frågar.

Hader heisst und Hass der Feind
Nur vereintigt sollen wir leben.
Oh Volk. Die Stimme der Toten höre.

Är det sant? Att människorna ännu i den svarta öknen tro på ljus och leva för gemenskap ännu medan de strida?

Casan.

glatt prat om mat

hör man i de familjer som köpa i

Konsum

Billiga och sunda varor i sunda butiker.

TIDEVARVET

Ut kommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1-3, 2 tr., Stockholm.

UTGIVARE:

Ada Nilsson.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Elin Wägner.

Elisabeth Tamm.

Honorine Hermelin.

REDAKTIONSEKRETERARE:

Carin Hermelin.

Mottagningstid 10-12.

Telefon Norr 4842.

EXPEDITION:

Telefon Norr 28243.

Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m.

Postgiro 1544

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 6,-, halvår kr. 3;50,

kvartal kr. 2,- Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

1 text ..... 20 öre

per millimeter.

Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1929

Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag

Storgatan 22

Mathilda Staël von Holstein

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

Malmorgsgatan 3, Stockholm.

Telefon 288, 289.

Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Bouppteckningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå

Inneh.: Eva Andén. Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

Herkulesgatan 14. Tel. 7575-7576.

f. d. La Vattugatan.

STOCKHOLM.

SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.

Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

Kungsgatan 6. Stockholm.

Tel. 14799 2424

LÄKARE

Doktor Fähræus

Hår & Hudsjukdomar

Nervsjudomar

Karlavägen 48, tel. 70718

Mottagning enligt överenskommelse

Telefontid 10,30-12

Olga Elmdahl

Modemagasin

Kungsgatan 53. Tel. 10851

STOCKHOLM.

Gör ett besök i

Söders populäraste bageri

BAGARSTUGAN

Bellmansgatan 6 Hornsgatan 37

Korsetter

Twilfit Nybrogatan 11

Telefon 75853, 75854

Stockholms största specialaffär för:

Korsetter o. Brösthållare

Priser enastående låga

Thufvessons Blomsterhandel

GÖTGAN 16

STOCKHOLM

Förstklassiga blomsterarbeten

Telefoner: S 33669, S 289

Lantarbetare

1928 års riksdag beslöt på grund av motioner en skrivelse till kungl. maj:t med begäran om utredning av frågan om anskaffandet av mindre arrendegårdar eller jordbruk åt lantarbetare och med dem jämställda. Statens egnahemsstyrelse har utarbetat detta förslag, vilket i Tidevarvet meddelats med omnämmande, att vi längre fram skulle återkomma till saken.

Förslaget går ut på, att riksdagen borde anvisa 600.000 kr. för bildande av en fond, kallad lånefonden för lantarbetaresmåbruk ur vilken byggnadslån på c:a 4.000 kr. pr lägenhet skulle utlämnas under 1930. Dessutom begäres 60.000 kr. att utgå i premiälån på c:a 400 kr. och lika stort belopp till inventarielån på högst 500 kr. Lånevillkoren skulle i det närmaste överensstämma med de för övriga egnahemsållan fastslagna, bl. a. att låntagaren får låna intill 5/6 av jordens och husens värde. Det föreslås också inrättandet av s. k. statorp eller daglönatorp, där lantarbetaren-arrendatorn genom arbete på huvudgården skulle beredas trygghet för erforderlig arbetsförtjänst. För att intressera jordägarna, skulle de, som vore villiga att anlägga sådana torp på fördelaktiga villkor härtill få låna intill 5/6 av de till uppförande avsedda åbyggnadernas värde. Både lantarbetsgivare- och lantarbetareföreningarna ha haft tillfälle att yttra sin mening under utredningens gång.

Social-Demokraten, som i sin ledare av d. 9 dec. behandlar frågan, yttrar sig välvilligt men mycket försiktigt. Det är alltid klokt, när man inte vill gå in på detaljer. Eller inte riktigt vet, vad det är fråga om.

Beträffande förslaget innebär det inte något nytt. Det är inte heller nödvändigt, mångt och mycket kan lösas genom välkända och beprövade metoder. Men är verkligen tidens lösen i vårt land — lån — en i allmänhet välbekant och beprövad metod? Har den inte ofta, där den använts, bringat låntagaren i fördärvet. Det kan inte nog starkt och nog ofta sägas ifrån, vilken fara, som ligger i, att vi svenskar leva högt på lån. Det är en av kristidens olyckliga verkningar. När det gäller den enskilda, må det kanske vara den resandes ensak, men kreditgivningen, möjligheten att låna bör inte få förstöra hela vårt svenska jordbruk. Därmed är icke sagt, att låneformen är i alla avseenden förkastlig för jordbruket och egnahemsrörelsen, tvärtom, den är oundgänglig, men just därför är det av sådan vikt, att den håller sig inom sunda gränser. Är fem sjättedelar verkligen det tal, som uttrycker det svenska jordbrukets förmåga att bära skuld? I så fall må ingen klaga på dess bärighet. — Och statorpen som de kallades, vilka jordägarna skulle få hjälpa till att bygga eller förledas att låna till, äro de egentligen något annat än de egna hem, som äro för små för att ha rätt till lån av egnahemsnämnden? Skillnaden skulle vara, att statorporna hade tillfälle till arbetsförtjänst vid större gårdar. Men hur skall det kunna tryggas, som allmän regel. Vi förstå Social-De-

TILL KROPPENS OCH SJÄLENS FOSTRAN

Det är inte mer än en sex, sju år sedan man diskuterade om fri idrott överhuvudtaget var lämplig för kvinnor. För tre år sedan var den frågan aktuell, hurvida de alls skulle få delta i tävlingar och nu äro vi redan framme vid stjärntävlingarna och kvinnornas möjligheter till deltagande i dem.

Med dessa ord gav Dr. Einar Lilie redan från början i sitt inledningsföredrag till diskussionen om kvinnornas deltagande i olympiska spel och likartade tävlingar, vid S. K. C. F. K:s riksmöte i Stockholm i söndags, en bild av hur gamla gränser falla och hur snabbt nya värdesättningar och åsikter kunna vinna föfäste också på idrottens område.

Men den fria idrotten för kvinnor, nämligen löpning, hopp och kast, ha ändå inte ens i idrottskretsar tillkämpat sig en obetingat erkänd ställning, fortsatte dr. Lilie. Detta förhållande avspeglar sig inte minst i en del organisationsfrågor. — Den fria idrotten är internationellt organiserad i två federationer, en manlig och en kvinnlig, medan exempelvis simning för såväl män som kvinnor omhänderhas av samma förbund.

När kvinnorna förra året för första gången deltog i olympiska spel tillsammans med män, måste man trots alla betänkligheter, som i förväg uttalades inte endast från manligt håll, göra den iakttagelsen att de ifråga om såväl stil, teknik och entusiasm väl försvarade sin plats vid de krävande tävlingarna.

Av undersökningarna, som företogs av kvinnliga läkare, framgick också att flikorna väl stodo ut med påfrestningarna. Inte ens finalisterna voro efter löpningarna så trötta, att de inte snart kunde springa omkring igen, prata och skratta.

Ett par kanadensiska löperskor hade visserligen efter 800-metersloppet utmattade kastat sig till marken och denna händelse har tagits till bevis för att åtminstone detta lopp vore allt för påfrestande för

mokraten, som framställer saken som ett försök.

Lantarbetarefrågan är utan tveivel en av våra viktigare sociala spörsmål, men så snart man rör vid någon av de frågor, som hör tillsammans med jordfrågan, stöter man ständigt på detta, att jordfrågan måste tagas upp till utredning i sin helhet. Det hjälper inte att bara ge ett litet anslag till lån här och göra en liten ändring av en och annan lag där. Finns det verkligen ingen bland dem som makten hava som har hjärta för det svenska jordbruket och kunde föranställa en saklig, ekonomisk och i egentlig mening fosterländsk utredning om jordfrågans lösning! Dess resultat skulle nog bli ganska revolutionerande.

Vi skulle kunnat stanna där. Men i samband med denna fråga erinra vi oss en ledare i Sv. Dagbl. av den 28 nov. Den handlar också om lantarbetarna och beskriver, hur de fackorganiserade industriarbetarna försummat lantarbetarna och riktat sig på deras bekostnad. De utestänga lantarbetarna från möjligheten att komma in i det bättre avlönade industriarbetet. Allt detta skulle vara orsaken till den högst märkliga företeelsen att så många lantarbetare vid årets riksdagsmannaval antingen underlätto att avgiva sina röster eller röstade under borgerliga partibeteckningar. Att en del lantarbetare inte röstade, är inte

kvinnor. Förhållandet var dock, att den ena av löperskorna gick miste om en väntad placering, vilket beredde henne stor missräkning, medan den andra alls inte tränat för 800 meter, utan endast sprungit med som pace-maker för kamraten. F. ö. var det för ett par årtionden sedan vanligt bland männen att storta till marken vid målet. Men sådana ovanor gå över med bättre idrottslig fostran och ännu finnes intet sakligt skäl som talar emot 800-meterssträckan.

Kvinnornas deltagande i de olympiska spelen var framförallt ur den synpunkten av stor betydelse, att det gick upp för de ledande inom idrotten att kvinnorna här äro något att räkna med. Deras lyckade deltagande är en god propaganda för idrott i de vidaste kretsar. Det uppställer ett nytt ideal efter vilket man formar sig, idrott för breda lager, förståelse för de harmoniska rörelserna och den vältränade kroppens betydelse i vardagslivet.

Mot bakgrunden av dessa gynnsamma intryck från kvinnornas olympiska tävlingar, vilka även dr. Eugén Bolmstedt underströk med några personliga skildringar från spelen, utkämpade, i diskussionen den egentliga principstriden mellan stadienchefen, dr. E. Bergwall och dr. Andrea Andreen-Svedberg.

Direktör Bergwall förde mansstatens talan, där det gäller för männen att tilldela kvinnorna deras roll och om sorgsfullt bestämma vad de tåla och var de få vara med, vad som är nyttigt för deras hälsa och utseende och kvinnliga egenskaper. Han ansåg att idrotten bör anpassa sig efter och utveckla de speciellt manliga och kvinnliga egenskaperna. Men då mjuka muskler bör vara ett ideal för kvinnan, kan hon inte utan skada delta i hårda tävlingar i sådana grenar som exempelvis löpning, vilken gör musklerna hårda och torra. Kvinnorna kunna heller inte underkasta sig en sådan träning som är nödvändig för all-

märkvärdigare, än att en del bland andra grupper av medborgare inte röstade. Hur många av dem, som röstade under borgerlig partibeteckning är oss icke bekant, men vi kunna anföra några bidragande omständigheter. Inom ett valkretsförbund t. ex. gick bondeförbundet fram med 4 st. listor, varav de ädelmodigt skänkta lantarbetarna en, de skulle få en egen lista. De andra tre listorna hade en gemensam beteckning. Därigenom var varje möjlighet utsluten för lantarbetarnas lista annat än att hjälpa högerpatronerna. — Man hörde också talas om kaffejudningar och kalas, där arbetsgivarna sedan utdelade åsikter. Så klumpiga medel kommer nog inte att lyckas en gång till, men det kan gå på andra sätt.

Där finns inte något radikalt parti i Sverige. Men varför äro inte socialdemokraterna här på sin vakt? Vi rikta en öppen fråga! Tro inte socialdemokraterna, att de samhällsbevarande — och det snart — komma att med all makt försöka vinna lantarbetarna och lösa deras fråga genom att lova dem guld och gröna skogar? Rântan på det kan bli dyr för lantarbetarna att betala, även om den till synes räknas till 4 proc. För socialdemokraterna också.

Vore det inte bättre att då ta upp jordfrågan och dithörande spörsmål till diskussion och utredning?

Studiekamraten tio år

Tidevarvet, som vet vad det vill säga att kämpa för idéer, lyckönskar sin kollega Studiekamraten, till att ha levat och kämpat i 10 år. Utan något kapital bakom sig började en liten tapper krets, en studiecirkel i Arbetarnas Bildningsförbund att sätta i gång tidningen med den fasta avsikten att giva sina arbetskamrater ett förstklassigt bildningsorgan och en sammanhållande länk i studietidningen i de olika cirklarna. Själva arbetade de snart sagt natt och dag med falsning av tidningen och dess utsändning utan ett öres ersättning. Och se, deras offervilja väckte genklang inom de skrivandes led. Ej blott framstående folkbildningsmän skyndade till deras bistånd, nej, museimän, skaldar och lärare, som förr stått rätt främmande för arbetarbildningen, kom till deras hjälp och lämnade alla sin tribut utan all ersättning. Det är på sitt sätt en triumf för idéens makt, att det knappast finns i Sveriges land en tidskrift, som kan skryta med en så framstående medarbetarlista som den fattiga Studiekamraten.

Ledningen har trots ekonomiska svårigheter med berömvärd envighet uppehållit en högtstående utstyrelse med en mångfald av klichéer, som gör en årgång av Studiekamraten bland annat till en populär uppslagsbok i konsthistoria, ett ämne som tidningen särskilt omhuldat och därvid i första hand lagt an på ett levande bildmaterial. Men har Studiekamraten tack vare en seg ihärdighet kämpat igenom 10 år "mot okunnighet och råhet för det ädla och goda" är dess position dock ingalunda säkrad. Konkurrenterna, ej minst de raa och okunniga, ha skjutit upp som svampar ur jorden och tävla om att förlösa folket genom mindervärdig läsning. Studiekamraten har därför mer än någonsin behov av stöd och intresse. Prenumerationspriset för 24, rikt illustrerade häften om året, är 5 kronor.

varliga tävlingar. De kunna träna högst två, tre gånger i veckan, av hårdare träning bli de psykiskt nedbrutna. Vidare måste de ofta avbryta träningen.

Simning är en sportgren som med sina muskeltanjande rörelser väl lämpar sig för kvinnor. Men hur välvillig dir. Bergwall än ställde sig till simningen blev likväl hans sista ord: Bort med alla hårda tävlingar för kvinnor. Låt dem tävla på lek. Det passar dem. Men låt dem inte tävla vid olympiska spel — inte ens i simning.

Idrottens nytta eller skada måste för såväl män som kvinnor bedömas efter dess inverkan på hälsan, sade dr. Svedberg. Vi kunna ännu inte veta så mycket om denna sak, eftersom vi inte gått in för friskundersökningar vid all idrott, som man gjort i en del andra länder, exempelvis Tyskland. Men att den allmänt utbredda idrotten har stor betydelse för folkhälsan, har betygats av bl. a. provinsialläkarnas rapporter från de olika länen.

Vi ha ju också obligatorisk läkarundersökning före större tävlingar. Dessa ha visat att flickorna klara ansträngningarna bra. Vid mästerskapstävlingarna i Gävle, som var dr. Svedbergs enda erfarenhet av större tävlingar, hade hon fått en klar, uppfattning, av både de stora fordringar, som sådana tävlingar ställa på sina deltagare men också av den framgång med vilken flickorna uthärdat ansträngningarna, både fysiska och psykiska. Kamratandan och det goda humöret voro glädjande bevis på att flickorna voro påfrestningarna vuxna.

I övrigt ville dr. Svedberg närmast bemöta direktör Bergwall. Hon fann det dock svårt på grund av de olika utgångspunkterna.

För mig står det klart, sade dr. Svedberg, att det ej finns någon så-

SÖDERMANLANDS

ENSKILDA BANK

DEPOSITIONS- KAPITAL- & SPARKASSERÄKNING

mot högsta gällande ränta

Solidarisk Bank. Grundad 1865.

Glädjande

När det sker något glädjande, bör man ej underlåta att ta fasta därpå. Och det är glädjande, att red. Per Albin Hansson inför de socialdemokratiska kvinnorna talat om kvinnors plikt att vara solidariska med kvinnor. Man förstår att han som organisator och politisk ledare rent yrkesmässigt, rent ur anständighetssynpunkt reagerar mot det sätt varpå kvinnorna sköta sig. Han ser vilka möjligheter de förspilla genom bristande sammanhållning, det uppör honom att kvinnor kunna begagna sin politiska rösträtt till att stärka de partier som äro motståndare till kvinnornas personlighetsutveckling och samhällsliga frihet. Som exempel nämner han kvinnorna i Lettland som strukit kvinnliga kandidaters namn på sina röstsedlar och överhuvud de kvinnor, även här i Sverige, som röstat med reaktionära partier.

Dessa för oss så alldagliga, sig ständigt uppreppande fenomen visar emellertid icke som redaktör Hansson kanske tror, att kvinnorna icke äro mäktiga någon sorts solidaritet. Det visar bara att samhörighetskänslan med det samhällsskikt de tillhöra är starkare än samhörigheten kvinnorna emellan.

När man följt redaktör Hansson lite längre fram i hans föredrag, märker man emellertid, att medan han är klar över att kvinnor tillhörande reaktionära samhällslager böra bryta klass-solidariteten och hålla på kvinnosolidariteten, så vacklar hans hållning i fråga om vilken solidaritet som bör vara den starkaste hos hans eget partis kvinnor. Det beror inte på, att han inte inser att det kan finnas intressekonflikter hos de socialdemokratiska kvinnorna mellan kvinnointresset och klassintresset. Han ställer tvärtom själv upp en sådan intressekonflikt, och visar hur kvinnorna där måste offra sig för arbetarrörelsens skull. Han kunde ju också dragit upp andra intressekonflikter, kanske ömtåligare ändå, där kvinnorna också fått ge vika, t. ex. de som uppstått vid konkurrens mellan män och kvinnor om arbete och löner. Den intressekonflikt han uppställer rör de gifta arbetarhustrurna. De ha måst stanna hemma, avstå från mannens hjälp i hushållet och från den fritid de med hans hjälp kunde ha fått att bruka till utbildning och politisk träning. De ha måst offra sig på det att mannen obundet skulle kunna alla kvällar efter arbetet egna sig åt arbetarrörelsen. Hur skulle vi annars ha kommit någon vart? frågar han.

Man kan ju genast invända att denna uppställning av problemet är felaktig. Arbetarrörelsen borde nog ha kunnat marschera framåt, även om arbetarna skulle hjälpt till med

en och annan disk eller suttit hemma hos barnen någon kväll i veckan, så att hustrurna kunnat få vara med i och tränas för det samhällslena arbetet. Ja man kan ställa upp den motfrågan, om inte rörelsen skulle hunnit längre på så sätt än den nu kommit. Ty kan det egentligen tänkas, att det ena könet kan nå obegränsat långt före det andra? Kan en klass, ett folk nå väsentligt längre än dess kvinnor nått? Bli det inte alltid en försening, en tröghet, en ojämnhet, ett haltande? En vacker dag står där en man inför en kvinnoöförsamling och säger, varför är ni inte solidariska? Och glömmar vad uppfostran det tar, vad tid, att nå den överblick som resulterar i solidaritet. Eller han säger: varför hjälpte ni oss inte bättre vid valen? Varför gör ni inte bättre förarbete vid ungdomens uppfostran för ett nytt samhälle? Livets egen logik ger här sitt svar: därför att ni försommade oss från början.

Sannerligen: det skulle ha lönat sig tusenfalt att ta dem som självfallna kamrater, även om det skulle betydtt att torka en och annan disk.

Hand på hjärta, inte är brist på tid den djupaste orsaken till att kvinnorna inte fått mera vara med? Orsaken ligger däri att både män och kvinnor legat under för samma föreställning att det inte var så viktigt om kvinnorna voro med. Dessa av redaktör Hansson dömda kvinnor som strukit de kvinnliga namnen på valsedlarna, ha bara därmed visat att de tro detsamma som alla män tro, att kvinnorna äro undermåliga i det samhällsliga arbetet. Egentligen är det svårt att säga vad det är för skillnad på att stryka kvinnonamnen på valsedlarna, där de finnas, eller att godtaga röstsedlar där de från början icke finnas. Och det är vad alla partier, även socialdemokraterna, begärt av sina kvinnor som en självfallen sak, och vad dessa i kraft av sin mindervärd föreställning gått med på.

Men låt oss återgå till det positiva, det aktuella och det glädjande i redaktör Hanssons anförande, nämligen frågan om solidariteten och samarbetet mellan kvinnor av olika läger. Vi behöva knappast betona, att det är vår uppfattning att ett sådant bör ske, där det är möjligt. Mellan de radikala och de socialdemokratiska kvinnorna tyckes samarbetet ligga väl till, därför att de långa stycken ha en sammanfallande åskådning och samma mål. Att början till ett sådant samarbete också gjorts, kan icke vara redaktör Hansson obekant. Vi tro oss därför icke ta fel, om vi uttala den förhoppningen att i och med hans krav på kvinnlig solidaritet detta samarbete fått sin officiella välsignelse.

dan allmän väsensskillnad mellan män och kvinnor, som direktör Bergwall anser, utom på det sexuella området. På andra områden tror jag, att de individuella skillnaderna äro större än skillnaden mellan könen. Det är också för mig klart, att i vår tid, med eller mot vår vilja, kvinnorna tvingas att reda sig själva och därför lika väl som männen behöva den fysiska och psykiska fostran, som idrotten kan ge. Än en gång betonar jag, att folkidrott på bred bas är det för folkhälsan värdefulla. De stora tävlingarna beröra alltid ett litet fåtal. Måhända är det så, att de människor som skola vara de främsta i världen på något område ej kunna undgå att ta någon skada till kropp eller själ. Man kunde kanske här tala om kulturens oförfärd. Men vad som händer detta fåtal har ju ej något att betyda för folkhälsan. Själva ha de också sin belöning. Och deras gärning har sin stora betydelse för att stimulera till allmänt intresse för den sak det gäller.

De av dr. Svedberg framförda synpunkterna kompletterades av gymnastikdirektör Elin Falk, som

framhöll att de hårda stjärntävlingarna äro till skada för individerna bland såväl män som kvinnor. Där behöver man inte göra någon skillnad. Och denna principfasta motståndare till alla tävlingar erkände att det gått upp för henne att de i alla fall ha sin betydelse som exempel för idrottsamatörerna och för att intressera allmänheten och myndigheter att göra något också för den kvinnliga idrotten och kunna därför inte helt förkastas.

Mötets deltagare tycktes enigt sluta upp kring dessa linjer och glädjande nog syntes den av direktör Bolmstedt uttalade synpunkten vara allmänt omfattad: Låt oss avstå från föreskrifter och låt kvinnorna själva delge oss sina intryck i praktisk idrott.

Uppskjut ej en uppgörelse därför att den är obehaglig, utan klara upp saken i dag. Instantine (nervlugnande pastill) skänker Eder det erforderliga lugnet och kuraget. Den verkar genast, är välsmakande och kan intagas utan vatten. Säljes å apotek.

Radikal förändring av samhällets struktur

Kära Tidevarvet!

Mottag först och främst mitt varma tack för allt det värdefulla du givit mig. — Fast du egentligen är en tidning, är du så mänsklig och levande, att du framstår för min tanke som en kär vän, och då jag nu gör allvar av min föresats att skriva till dig, faller det sig därför naturligt att använda det förtroliga tilltalsordet du.

Det är något alldeles särskilt jag har på hjärtat, och att jag skriver just i kväll beror på den knuff jag fick genom Elin Wagners artikel Syndabockarna. Genom den ytterst intressanta artikeln få vi veta, att Frankfurtkongressens avslutningsförhandlingar genom några kommunisters inlägg i diskussionen fick ett en smula disharmoniskt förlopp. Elin Wägner berättar vidare, att detta intermezzo hos en del av församlingen endast utlöste obehagskänslor, och att förhandlingssordföranden fick tjäna som syndabock för störandet av den eljes så vällyckade kongressen. Vi få följa den reaktion inför det inträffade, som förmodligen utlöser sig hos en genomsnittsledare av "Die Frauenliga". Frau Kommerzienrat visar sig emellertid i fortsättningen vara litet mer än en genomsnittsvarelse. Hon kan nämligen konstna att dra ut konsekvenserna och hämtar därför följande lärdom av det skedda: det hjälper inte, att den storartade Frankfurtkongressen så ovederläggligt bevisat, att modernt krig är liktydigt med allmänt självmord och därför en orimlighet. En explosion i krig är trots allt möjlig, å ena sidan därför att de, som äga en på våld uppbyggd maktställning, icke vilja avstå från att med våld försvara denna, å andra sidan därför att de, som icke äga makt, de som med rätt eller orätt kalla sig undertryckta, icke vilja avstå från att med våld söka skaffa sig makt och frihet. Alltså finner hon: "att intet mindre än en radikal förändring av samhällets struktur, en nyorientering i förhållandet mellan raserna, staterna och befolkningsgrupperna i världen, kan bringa kriget ur världen".

För min uppfattning ter sig en enbart pacifism såsom ohållbar och inkonsekvent. Är det icke egentligen solklart, att eftersom vårt nuvarande samhälle är uppbyggt på våld och för sin existens måste luta till våld en övertygad pacifist (i betydelsen motståndare till våld) först och främst måste inrikta sina ansträngningar på detta samhälles omdaning? Och det icke bara med litet reformer här och där för att avhjälpa de värsta, mest skriande missförhållandena. Visst är det bra, när så sker, men ur pacifistisk synpunkt måste väl alla reparationer, som bygga på den gamla våldsgrunden betecknas såsom otillräckliga och ineffektiva. Då Frau Kommerzienrat i blyxtbelysningen av det inträffade såg "att intet mindre än en radikal förändring av samhällets struktur, en nyorientering i förhållandet mellan raserna, staterna och befolkningsgrupperna i världen kan bringa kriget ur världen", varför sade hon sig icke då i nästa ögonblick: och därför måste detta ske.

Vi, som kalla oss pacifister, och som känna det som vår plikt att sätta in allt på att förhindra det Ragnarök, som utbrottet av ett nytt krig troligen skulle leda till, varför rygga vi tillbaka, när vi finna att krigets rötter här sitt fäste i det kapitalistiska samhället? Är detta samhälle oss så kärt, att vi hellre offra livet än det? Vi tvinga vår egen och andras fantasi att skapa en föreställning om ett modernt krigs namnlösa färor, och dock — taga vi hellre risken därav, än vi utsträcka kampen mot det onda också till dess rötter, emedan dessa icke kunna uppräckas med mindre vår egen privilegierade ställning följer med. Böra vi icke vara kommunisterna i Frankfurt tacksamma, för att de genom sitt ingripande blottade hela det förfärande allvaret i vår situation?

Kommer nu äntligen till det, varom jag önskar få sagt några ord i Tidevarvet. I somras, närmare bestämt i Tidevarvet av den 28 juli, stod det under titeln Ett samtal med Romain Rolland några ord om en rörelse — för kristen kommunism, Die Bewegung für christlichen Kommunismus. Eftersom jag just gjort en resa med ändamål att taga närmare kännedom om denna rörelse, vare jag tacksam att i detta sam-

Den röda himmelen

Fredrik Ströms nya bok, fjärde delen av krönikan *Rebellerna*, börjar en sommar ett par år efter storstrejken 1909. Den fortsätter fram till augusti 1914. Man har just hört knallen av skottet i Sarajevo, telegrammen ha kommit om Tysklands, Rysslands och Frankrikes mobilisering, om Englands ultimatum. Så sättes punkt. — Denna fjärde del är alltså en skildring av svensk arbetarrörelse under de fem år förberedelserna till den stora världskatastrofen ägde rum. Femte delen skall berätta om världskriget och revolutionerna.

Den är icke doktrinär. Fredrik Ström söker göra de olika skiftningarna hos den svenska arbetarrörelsen rättvisa. Både den stora stabila socialdemokratiska kadern, det röda ungdomsförbundet och de av Brinke Bertengren fostrade ungsocialisterna. Självtillhörde författaren under dessa år det röda ungdomsförbundet, och det är intressanta och intima interiörer han målar från Stormfågels, d. v. s. Stormklockans brandröda redaktion. Den hade redan då sitt säte i det ryktbara huset Thorsgatan 10, och det är här den yttersta västern samlas: Almhagen, Z. Hogland, Nerberg och Klas Brand (Fredrik Ström själv.) Hit kommer Kata från sina färder i de norrländska skogsarbetare- och rallarebygderna. — Katas porträtt är förövrigt bedärande gjort, fullt av pietet och kärlek. Här skymtar också den kristne prästen Spaks fängslande och extatiska ansikte.

Fredrik Ström säger själv på ett ställe, att han gött kunnat kalla sin bok Berättelser om de trehundra efter antalet av figurer som där uppträda. Den har ingen hjälte i romaners vanliga mening. Hjälten är den svenska arbetarklassen, själv. Det är en bok om massan, folket. Demonstrationståg, A:salsmötan partikongresser. Det är med dessa skildringar av de stora folkmötena förf:s berättarkonst bäst kommer till sin rätt, och det är också de som ge boken sitt stora och bestående värde. Där är den fullproppade A-salen t. ex. år 1912. Spänning, upphetsning, diskussionens vågsvall och bränningar. Men över allt Brantings, Hövdingens, örnblick och fältherrelugn. — Där är ett jättemöte på Cirkus sommaren före bondetåget. En duell mellan Asiaforskarerna och Stormfågelsfalangen. I två läger är cirkus delat upp, de rikas och de fattigas. Det guldsmidda Östermalm och det trasiga Söder. Det är för Söder den berömda Asiaforskarerna är där. Det är Söder han vill vinna. Men Söder säger nej. Söder går aldrig med Östermalm. De båda ha icke samma fädernesland.

En sammankomst, ett möte står högt över alla andra: Internationalens i Basel sommaren 1912. Den stora världsoluckyan kastade redan sin svarta skugga framför sig, och socialisterna i Basel ge varandra det heliga löftet att till det yttersta söka avvärja den. Basel kan man inte läsa om utan att gråta. — Hur var det möjligt att detta kunde slås itu?

manhang få lägga fram för Tidevarvets läsare något av det jag fann. Denna rörelse med dess i mångas öron anstötliga namn är en fredsrörelse i ordets vidsträcktaste och radikalaste betydelse. Den vill fred, men icke fred till varje pris, icke på bekostnad av de undertrycktas rätt. Den vill en ny samhällsordning på grundval av rättfärdighet och rättvisa. Vad för slags rättfärdighet och rättvisa? Jo den, som genom Jesu bergspredikan och hela liv på ett ofrånkomligt sätt blivit åskädlig gjord för oss. Kan man bygga ett samhälle på detta? Borde vi inte blygas att kalla oss kristna och fråga så.

De representanter för denna rörelse, som jag lärt känna äro icke några opraktiska svärmare och utopister. Det är icke genom att blunda för vilka makter, som driva sitt spel, i denna världen, som de kommit fram till denna ståndpunkt, utan däriigenom att de haft mod att blicka djupt nog in i denna världens elände, och därigenom att en gnista av Kristi egen frälsarkärlek tänt en eld i deras själar, som tvingar dem att på allvar ge sig in i kampen för bröderna. I deras i somras utsända manifest förklara de sig hava för avsikt att upp-

I några målande drag har Fredrik Ström tecknat de mest framträdande av Internationalens gestalter. Den gamle underbare Bebel, Jaurès, den kristne profeten Keir Hardie, den unge glödande Liebkecht, Rosa Luxemburg med sina stora stjärnögan, Angelica Balabanoff, som erövrat Italien med sitt hjärtas eld, Alexandra Kollontay, den skönaste av dem alla. Hon som gått från tsarens balsal ner i revolutionärernas hålor... I ett hörn ruvar Mussolini lik Judas vid den sista påskmåltidens bord.

Snart efter Basel kom ju här hemma bondetåget med borggårdstalet, och dagen efter detta arbetar-tåget med de dova trummorna mellan leden... Och så kom den sommaren man aldrig glömmar, då kriget bröt ut. — Det är 5 års världshistoria sedd genom en socialists ögon Fredrik Ström här giver. Säkert kunde den berättats bättre! Skönt skulle det t. ex. ha varit att slippa åtminstone en del av dessa många älskande par som man i vartenda kapitel ovillkorligen måste ha med som påbröd till anrättningen. Inte ens i det heliga Basel får man vara ifred för dem. Dock de höra med till det tämligen lösa staffaget, och man glömmar dem lätt.

Svenska socialisterna har alltid varit nära allierade med ryska. Efter den misslyckade ryska revolutionen 1905 var Stockholm fullt av landsflyktiga ryssar. En skildring av svensk arbetarrörelse kan icke undvara en skildring av dem. Det skall icke förnekas att den svenska röda himmelen skulle varit rätt så blek om icke ryssarna varit där. Det är de som skjuter in den röda vägen. Skildringarna av sammankomsterna mellan de svenska och ryska rebellerna i de sisträmdas fattiga små nästen, där te, bröd och cigarrer är hela underfagnaden, men där luften vibrerar av de underbara sångerna från Volgans stränder tillhör det bästa i boken. De tala om revolutionen, leva för den, drömma om den. Revolutionen, handlingen som ska so-pa undan de ovärdiga från Rysslands heliga jord och göra moder Volga till folkens Jordan. — En sådan kväll dimper plötsligt en liten man med sin gamla mor vid armen in i kretsen. Hans namn är Vladimir Uljanov, hans stridsnamn Lenin. Vem anade, att denne lille man några år därefter skulle störta tsarens rike?

Fredrik Ström har med sin bok givit de svenska arbetarna en gåva, som av dem säkert till fullo skall uppskattas. Kanske kan den också för en och annan utanför arbetarskardorna stående bli av värde. Den avhandlar fem brinnande år av den väldigaste jidsrörelse jorden äger. Också den mot socialismen avogt stämde borde den kunna ha något att säga. — Femte delen av *Rebellerna* skall som sagt skildra kriget och revolutionsåren. Man mötser den med förväntan och spänning.

Ellen Michelsen.

taga kampen mot det onda i alla dess former.

I tio år har rörelsens ledare, den nu 33-åriga Prmysl Pitter med tal och skrift outtröttligt arbetat i denna anda, men redan i det första krigsåret föddes den sammanslutning, som nu kallas sig Die Bewegung für christlichen Kommunismus, och under sin första tid bar det vackra symboliska namnet Das neue Jerusalem. Kretsen i Prag, den stad där rörelsen såg dagen och fortfarande har sitt centrum, räknar för närvarande omkr. 200 inskrivna medlemmar, och en betydligt större krets av vänner och sympatiserande. Dessutom finnes nu systergrupper i ett flertal länder. En alldeles särskild plats inom rörelsen inäta de till densamma anslutna kolonierna, "Die Siedlungen". Dessa, som f. ö. ha var sin egen mycket utpräglade väsenart ha alla det gemensamt, att de vilja leva "det nya livet", som de kalla det, som de tro, att vi alla småningom skola komma fram till. Detta liv innebär ingenting mindre än ett fullständigt uppgående i gruppen — gemenskapen. Privata intressen existera icke för dess medlemmar. Och gruppen i sin tur lever för

En mänsklighet i nöd

Forts. fr. sid. 1.

hennes mor, som han älskat. Hon hade varit en av dem, vars väsen varit hängivelse och eld, och hos hennes dotter finner han samma själart. Under ett samtal natten efter deras möte skildrar han, huru han kommit till beslutet att förstöra sitt eget verk, giftgasfabrikationen. Han hade under många år arbetat i sin specialitet och drivit den till allt högre fulländning utan att någonsin tänka på konsekvenserna. Han hade haft ett rent teoretiskt intresse av att lösa problemet: den effektivaaste giftgasen, mot vilken intet skydd finnes. Just när han en dag trodde sig ha funnit lösningen och gick ifrån laboratoriet, såg han därutöver en skara barn leka. »Säg dem mycket tydligt, deras lockiga huvuden, deras klara hy. Då stacks oförmodat en liten hand in i min. Den var så späd och varm, den låg där, intet ont anande. Jag kände en svag tryckning. Min hand skälvde till. Jag såg på barnet som skrattade upp emot mig — och i en enda sekund stod allting klart för mig. Fabriken, giftgasen, barnet — som i en mardröm såg jag det förfärliga sammanhanget! Jag vet inte, hur jag kom tillbaka till laboratoriet. Jag visste bara, att någonting måste göras — ögonblickligen — innan det var för sent! Jag reflekterade inte. Jag handlade säkrare och snabbare än någonsin, liksom en människa inför överhängande dödsfara. Ingen makt i världen kunde ha hejdat mig i den stunden. Jag arbetade hela natten, ända till morgonen, men kände ingen trötthet. Att jag var densamme, som utfört det hemiska arbete, jag nu förstörde, det hade jag ingen känsla av. Jag var fullständigt lugn, min hjärna nästan övernaturligt klar. Den natten skall jag aldrig glömma. Den rymde allt — seger och undergång, död och uppståndelse. Den var värd ett liv.»

Från denna stupd har han djupare och djupare borrhett sig in i problemet och beslutat att ägna sitt liv åt kampen för freden, för »att skydda människan mot människan». Maria griper av kärlek till denne man och viger sitt liv åt hans sak och mänsklighetens. »Jag har känt en fläkt av kärleken, och ett nytt liv har börjat för mig. Jag vet, att dess väsen är ljus och dess strålkrets oändlig. — Nu först börjar att göra en insats i det godas tjänst på det ena eller det andra området, för att, såsom en medlem av kolonien i Waidhofen i österrike uttryckte det: göra den arma sönderslitna världen litet lyckligare och vackrare. Denna koloni i Waidhofen är f. ö. värd sitt särskilda kapitel.

Men jag måste fatta mig kort. Brevet har ju redan blivit så långt. Rörelsen vill verka för sitt mål genom spridande av sina idéer i och för vinande av nya anhängare antingen såsom aktiva medlemmar eller s. k. passiva, d. v. s. sådana, som utföra det tyvärr blott alltför viktiga arbetet att ur de aktivas väg röja bort de klippor, som heta *inga pengar*.

I somras hade rörelsen kommit så långt, att den samtidigt med manifestet kunde utsända första numret av sitt organ. Nr 2 ligger ännu i redaktörens skrivbordslåda och väntar på, att kassan skall bli stor nog att möjliggöra dess utträde i världen. Skulle det bland Tidevarvets läsare finnas någon, som ville bli en stödjande medlem av denna rörelse eller genom en gåva lämna den tillfällig hjälp kan detta ske antingen genom direkt hänvändelse till det internationella sekretariatet Prmysl Pitter Celakovského 7 Praha — Karlín Tschechoslovakiet eller genom förmedling av undertecknad, som även gärna besvarar frågor angående rörelsen. Jag har ju endast givit några korta antydningar om densamma och har ändå otillbörligt tagit Tidevarvets utrymme i anspråk, är jag rädd. I det jag ber om överseende här för,

förblir jag din tacksamma
Elna Poussard.

mitt liv. Hittills har jag icke levat. Nu lever jag och välsignar mitt öde.» Ett år senare kommer hon på besök i hemmet. Hon är märkt av arbete, lidande och umbäranden, men hon har samma hänförelse, samma trovissitet. Väninnan frågar: »Vad förmår ni mot flygeskadorna och bankerna och trusterna och koncernerna?» och Maria svarar: »Vad är den makt, som står emot oss annat än en död makt? Maskinernas och guldets. Den är dömd att förinta sig själv. Den bär inom sig sitt eget sönderfall. På vår sida står den stora, levande människomassan, den levande individen, det levande hjärtat.» — Personligen har hon fått bringa det största offret av alla — hon har icke fått vara i den älskades närhet, utan blott fått arbeta som en av de många i de skurar, som ledas av honom. Väninnan frågar häpen: »Hur kunde du komma över den personliga besvikelsen?» och Maria svarar: »Det är de bittra örterna, som är läkande.» I dramats sista scener komma poliserna för att föra Maria till fängelset.

Liksom de båda kvinnotyperna i detta drama äro kontraster, äro också de båda männen, dr Patrick och Fadern, tänkta som motsatser. Patrick övervinner jagets isolering och intellektualismens kyla. Han lyssnar till hjärtats röst och känner ansvaret inför mänskligheten. Fadern är en kall och hård natur, som i makten och ägandet ser livets värde. Han prisar den man lycklig, som står i spetsen för giftgasproduktionen. »Det är allvar. Det är ett arbete, värdigt en man. Ett liv, värt att leva. En man, som bär ansvaret för en sådan produktion, han känner att han lever.» Liv är för honom kamp. »All försoning är falskhet, ödesdigert svaghet. Rovdjuret kan inte tämjas. Döden blixtrar mellan de vita tänderna.» — »Jag ville vara i den mannens ställe i det avgörande ögonblicket», säger han. »Känna livets och dödens krafter mötas i högsta spänning i min egen hjärna. Bära förintelsen i min egen hand. Miljoners ögonblickliga förintelse. Och själv vara den ende, som inte darrar.» Han arbetar upp sig till ett slags isande hänförelse för denne mäktige mans gärning: »Krig bryter ut, förödelsen slipper lös — och han, den osynlige, står bakom det hela. Vetenskapsmannen, som kanske aldrig tänkt på konsekvenserna, medan han, oberörd av tid och rum och människornas ävlan, fullföljt sina obehagliga experiment — driven av en iskall lidelse, en vilja till makt över naturens hemligaste krafter. När gasmolnen sprider sig över stad och land, tränger in i husen, förgiftar män, kvinnor och barn och förstör själva markens växtkraft — är det ingen som tänker på den hjärna, där detta drama utspelas, långt innan det överflyttats till verkligheten. Den kvalfullt döende förbannar Gud och ödet och samhället och regeringarna, men ingen förbannar hans namn. Oberörd står han på sidan och ser till, att ingenting klickar. Själv vet han, att det ytterst är han, som bär ansvaret. Men hans hand darrar icke. Hans hjärna är van vid högspänning. — Hans namn skall lysa i guld på hävdernas blad. Hans gärning är en av människöandets största triumfer.» När denne far, som dödat sitt hjärta, därför att han föraktar allt, som är känslobetonat, ser sin dotter gå, liksom en gång hans hustru vänt sig bort ifrån honom, genomfläktas hans själ av en undran inför dessa själar, så olika hans egen: »Sällsamma ljus av ett ljus, jag inte känner — vad är ditt väsen, vilka dina källor? Gåttfulla flamma, närd av drömmar och löften, förtärande glöd i hjärtan, som söker utan att finna — vem känner ditt ursprung, vem prövar din sanning? — Kanske är det mina ögon, som är blinda, min själ, som lever i mörker?» Men han reser sig strax åter i trotsig självtillräcklighet. Han har rätt,

Bandy premiär

Bandy är en sport, som under många år utövats av damer. Den första klubben med bandy på sitt program var Kronprinsessans hockeyklubb med kronprinsessan Margareta som högsta beskyddare och energisk och intensiv medlem. På den tiden funnos enbart i den klubben ett tiotal lag med kända damer, allt efter dräkternas benämning blå, röda, vita, gula laget. Vid kronprinsessans fränfalle ändrades namnet till Damerernas hockeyklubb, vilken tyvärr numera endast finnes till namnet, då den förra året nedlade träningen för att eventuellt framtida återupptaga den.

Bandy spelet bedrivs däremot desto intensivare av två andra Stockholmsklubbar, Artemis och Kvinnliga Bandyklubben, och det var den sistnämnda, som på söndagen drabbade samman med Linköpings flickor.

I första halvtid, som verkade i hög grad rörig, märktes premiärnervositeten, men mot slutet spelade tösarna upp sig och då visades stundtals prov på verklig och vacker bandy. Linköping med sina gängliga men söta och hurtiga gosstyper var bäst och väl förtjänt av att vinna, men deras forwards voro inte skjutskickliga nog, varför Kvinnliga Bandyklubben vann med 2—1.

Bäst i segrande laget var Alice Nordquist, som gjorde ett par goda genombrott med uppkningar och som hon både var snabbast på plan och duktigt målskytt, resulterade det i två mål. I Stockholmslaget voro också May Jacobsson och Brita Sperling bra, och målvakten Berna Carlsson presterade utmärkt saker särskilt i andra halvtid, då Linköping låg över.

Linköpingslaget hade en utmärkt kedja, som visade många vackra kombinationer. Framför Stockholmsmålet blev det dock alltid en enda röra, ur vilken det var svårt att få in bollen. Bästa spelare var Karin Antonson, som gjorde enda målet. Det trevliga skolflickslaget från Linköping är hjärtligt välkommet igen.

Det är skada att Bandyklubben skall ha så fula dräkter. Det blir mycket större propaganda om dräkternas lösa litet kokettere och i livligare färger och propagandavärdet få vi nu i dessa genombrottsår inte förbise. Vem vill med någon översvallande glädje skruda sig i en svart dräkt, där en vit krage utgör enda uppiggande avbrott? Använder man därtill långbyxor, som en av deltagarna nu gjorde, blir resultatet avskräckande. Då var Linköpings blå och vita dräkter bättre, men även de för mörka. Få vi be om litet mer färgspel nästa gång.

Too.

han låter sig icke påverkas, han gör sin plikt och anmäler sin dotter för polisen. Men i slutscenen, där han ser sin dotter med ett ljus leende gå mot fångelset, genombåvas hans själ av en oemotståndlig känsla av vördnad för människohjärtats kraft att älska och att offra.

Mellan andra och tredje akterna i detta drama är placerat ett mellanspel, som i symbolisk framställning uttrycker och intensifierar dramats innebörd. Där fångas tidens röster i ett virvlande kaos, under det mänsklighetens nödsignaler S. O. S. — Save our souls — rädda våra själar — oupphörigt flamma i rymden. Patrick tolkar där dramats budskap till människorna i ord av eld: »Må alla hjärtan höra mig! Må de förfäras och vakna, liksom mitt har förfärats och vaknat! Vi bär alla samma ansvar, ingen är utan del i det som sker. Ona makt för gör goda, död underkuvar liv! Människa, stjärnornas och hela skapelsens ögon. Ser ni dem inte, de väldiga pansarskeppen på havet, de spanande planen i luften, den oegomträngliga muren av vapen på jorden — alla riktande död och förintelse mot det kommande släktet, mot barnens värlösa huvuden? Ni ser dem — och ser dem ändå inte! Ni ser inte, vilken framtid ni bereder edra egna efterkommande — med ert högmot, ert vinningslystnad, ert blindahämn-

Samtal med Axel Öman ombord på ångaren Ann-Sofi

Vad en sän här gammaldags lastångare är hemtrevlig och komfortabel! Vi känna oss absolut som furstar. Och alltför tillmötesgående var det då av såväl rederiet som kapten Öman att låta oss följa med och disponera hela kaptensvånigen.

— Ja, vad mej beträffar, förklarar vår lille småländske skeppare mycket trovärdigt, ty han är en blygsam man och ej fallen för flärd och komplimanger, så är jag bara glad att få lite sällskap vid måltiderna. Då blir det något ätet. Kocken är ond på mig, att jag inte rör maten.

— Ja, det är verkligen synd, han som lagar så gott!

— Det smakar inte, när en sitter ensam, och jag bryr mig inte om att försöka ens ibland. Det finns ju kaptenner, som inte gör annat än äta, så de blir som ballonger, jag förstär det inte för jag är aldrig hungrig. Och vad hytten beträffar, så har jag allt jag behöver därframme i navigationshytten. Någon vidare sömn blir det i alla fall inte, när man är i gång. Här på denna rutten är det ju någorlunda lugnt, så jag kan våga lägga mig ovanpå i bland mellan ett par vakter. Styrman kommer ju in och tittar i korten då och då, så jag kan följa med hela tiden var vi är. Men går vi på Vita Havet, som vi mest gör, så får jag allt vara på bryggan hela natten.

— ?
— Dimma. Dåligt med fyrar, där får man passa sig.

— Hur kan man stå ut med ett sådant liv! Bara nervspännande vakanshet i hundväder och hundvakter, och så varken sömn eller mat.

— Man vänjer sig. Visst var jag glad, när jag äntligen fick befäl här på Ann-Sofi. Så många som får tjäna styrman i alla sina dar med kaptenspapper på fickan. Men det är klart, nog skulle en hellre stanna på land, om en bara kunde få något att göra — men det finns väl inga utsikter för en gammal man? Nej, nej, jag kan tänka det.

— Det härliga sjömanslivet! Är det verkligen så att man helst vill slippa ifrån det?

— Häja, de flesta ville nog det. Det är ett tungt liv och inte mycken glädje. Inget hem, fast man har fru och barn. Se här, jag har just fått min stuga färdig.

Och kaptenen visar oss fotografier och talar med en helt ny glad livlighet om hur vackert den ligger vid Kalmar-sund. Talar om gumman och pojarna, som vore det det enda av värde i livet.

— För folket är det ju på samma sätt. De flesta här är gifta. Visst är det galet, men naturen bjuder det och så

begär — med er fruktansvärda och oövervinnliga vilja till det onda. Det kemiska kriget mänsklighetens självmord! skriker edra tidningsrubriker. Men ni vaknar inte, ni varken ser eller hör, vad som sker utanför er egen lilla krets. Ni anar inte sammanhanget, ser inte symbolerna, fattar inte, att kriget i dess ohyggligaste former är bara en bild av er egen själ — en återverkan i det yttre av drifternas spel i det inre. Där — i er egen själ, i er onda vilja och ert onda uppsåt — har ni att söka upphovet till mord, krig och förstörelse. Där bor döden! Där härskar han över världen och skall, om han icke hejdas, förinta allt liv inom en krets, som människan råder över. Våra maskiner har höjt oss över jorden, utplånat gränser och avstånd. Men vi själva — vi flyger inte med omkring oss år rymd och frihet — men vi blinda slavar, bär dödens stenblock på våra axlar, och tyrannens piska viner över vår krökta rygg. Vem lyfter sin hand till att befria människan? Vem hör hennes klagan? Vem visar henne vägen till det förlovade landet? Till denna mening, att kriget är en återspeglung av de onda drifternas spel i människornas själar, ansluter sig den på annat ställe i dramat framförda

går de och binder sig. Det blir mest bara pengarna som får resa hem. Då och då blir det ju ett par dar en gång emellan. Ja, och så blir det barn och mera pengar. Det blir inte mycket över till landgångspengar och nöjen. Ja, det är kanske bäst så. Kan pojarna hålla sig från spriten, så är de hyggligt folk allihop. Var det inte för spriten var det allt en hel del, som inte skulle vara här alls, för den delen. Kocken t. ex. Herrskapet tycker han lagar god mat. Ja, jag skulle tro det. Han har varit restaurankock, skall jag säga, men kunde inte låta bli att tulla buteljerna och så var det adjö. Många av de andra har också sett bättre dar. En av eldarna trakterade fiol innan han trakterade kolskoveln. Så det är liksom lite straffkompani här, kan man säga. Men hyggligt och bra folk är det i alla fall. — Nej, nu måste jag opp på bryggan. Om herrskapet vill ha något, så bara säg till stewarden, jag tänker så litet på sånt.

En liten senig, tålig figur vankade han på bryggan, stirrade i den mörknande kvällen efter fyrar och lanternor och upptäckte dem själv länge innan posten föröver varskodde. Vid hjulet en annan figur, mörk, undergiven, orörlig och vakande. Vågorna slog, båten rullade, maskinerna arbetade blanka och oljade, vakterna bytte. Svarta trötta gestalter, sökte sig föröver mot vilan, försiktigt skyddande bleckkoppen med skaffning de hämtat sig. Andra tånade ut, drogo på ollar och oljekläder till skydd mot nattkyllan och fukten. Sakta och försiktigt stävade Ann-Sofi mot sitt mål, en värld för sig under de höga stjärnor, en värld full av fara, vedermöda och ansvar, avskild inte bafa av stora vatten från landkrabbornas lugna ljusa liv.

Stumpar av gamla idiotiska sjömansvisor doko envist upp i mitt medvetande och tvingade mig till jämförelse. Var fanns väl det där "tusan djävlar" och "mössan käckt på svaj" som hör till äkta sjömansliv? Är det kanske reserverat för korta landgångstimmar? Om man har lust och råd till sprit och flickor. Men det har inte var Axel Öman. Han stannar ombord. Vad har han med den främmande hamnens alla lustbarheter att göra, hans en främling!

I stället för herr "sjöcharmören" stod nu sjömannens typ framför mig som en flygande holländare, tvingad att hela livet igenom kämpa med väder och vind om sin fattiga existens. Och jag tänkte: Ack! Om de bara visste det. Alla dessa kända trevliga små gossar, som läst sjöromaner och gnotat om Axel Öman i hans blå kavaj, tills de fulla av drömmar och förhoppningar skria. "Jag vill inte gå i skolan mer, jag vill gå till sjöss." —
Fru Rästiger.

tanken, att den eftersträvede freden icke till sitt väsen är slö ro, utan andlig strävan. »en förtärande eld, som skall bränna bort det onda till roten, — en väckelse, en omvändelse och en stor mission.»

När man läser detta drama, erinrar man sig ett gammalt ord, att de flesta människor icke tala mer än »Dreivertelskraft» — trefjärdedskraft. Genom Hagar Olssons drama om en mänsklighet i nöd brisar och flammar en kraft, en lidelse, en eld, som icke vet av anpassning efter det lämpliga och oförargliga.

Hon kunde säga som en estländsk författarinna i en dikt, som Hagar Olsson en gång översatt:

Mina dikter äro oupphöriga hammar-slag

på den nya mänsklighetens port,
där jag skall tränga in eller stupa
av trötthet

tätt invid!

Emy Ek.

TIDEVARVETS
postgiro
1544